

Rapport om hälsoutvecklingen

Svenskar över 45 år mår allt bättre De sociala skillnaderna oförändrade

Om dagens behandlingsmöjligheter efter hjärtinfarkt hade funnits under hela 1990-talet skulle drygt 3000 fler patienter per år överlevt infarkten under det decenniet. Förbättrad kirurgi och nya läkemedel ligger bakom den kraftigt ökade överlevnaden efter infarkt, visar Socialstyrelsens Folkhälsorapport 2001.

II Socialstyrelsen presenterade nyligen den femte nationella folkhälsorapporten, som översiktligt redogör för hälso-tillståndet i olika befolkningsgrupper. Den första kom 1987. Folkhälsorapporten 2001 har utarbetats av Socialstyrelsens epidemiologiska centrum (EpC) och ska bland annat utgöra ett underlag för hälsopolitiska beslut, både på nationell och regional nivå.

De medicinska landvinningarna inom hälso- och sjukvården visar sig i rapporten bland annat genom ökad medellivslängd. Det är männen som uppvisar den snabbaste ökningen de senaste 20 åren. Sedan den första rapporten kom 1987 har männens medellivslängd ökat med 3,3 år till 77,5 år för år 2000, medan kvinnornas medellivslängd under samma tidsperiod ökat med 1,9 år till 82,1 år för år 2000.

Svensk hjärtsjukvård i topp

En av den viktigaste förklaringarna till den ökade medellivslängden är att risken för att insjukna i kranskärlsjukdom har minskat med 20 procent under 1990-talet, och att risken för att dö i kranskärlsjukdom har minskat ännu mer. Förbättrade kostvanor liksom minskat bruk av tobak är viktiga bakgrundsfaktorer, liksom förbättrade behandlingar efter en infarkt.

Idag tillhör svensk hjärt- och kärlsjukvård bland den bästa i världen, visar ett WHO-projekt i vilket 24 länder redovisat 28-dagarsdödligheten i hjärtinfarkt. Av samtliga centra som jämfördes visade två svenska centra, Norr- och Västerbotten samt Göteborg, den generellt sett lägsta dödligheten. I exempelvis USA, Tyskland och Danmark var sjukhusdödligheten dubbelt så hög för dessa patienter.

Folkhälsorapporten visar i grova drag att det är i åldern 45 år och därutöver som hälsoutvecklingen visar förbätt-

Mortaliteten efter hjärtinfarkter är i Sverige bland den lägsta i världen, och den förväntas minska ytterligare, tror Socialstyrelsen. Orsaken är förbättrade behandlingsmetoder, inte minst inom kirurgin.

ringar, och då framför allt bland pensionärer. Däremot anser sig allt fler i åldrarna 16–44 år ha dålig hälsa. Det handlar oftast om oro, sömnsvårigheter och ångest, dvs besvär som visade en nedåtgående kurva under 1980-talet. Den ökade ohälsan sedan mitten av 1990-talet är större bland kvinnor än bland män. Bland individer i de yngre åldersgrupperna handlar det i stort sett om en fördubbling av dessa besvär sedan slutet av 1980-talet.

– Vi tror att den försämrade hälsan bland individer under 45 år till stor del beror på arbetslivet, dvs att fler arbetar övertid, liksom inom tillfälliga projekt vilket kan skapa osäkerhet, att arbetstempot ökat etc. Trötthet och håglöshet ökar i alla socioekonomiska grupper bland personer under 45 år, förklarade Gudrun Persson, avdelningsdirektör tillika projektledare för folkhälsorapporten då rapporten nyligen presenterades.

Stora sociala skillnader

Dessutom är de sociala skillnaderna i hälsa fortfarande stora. I åldrarna 16–84 år har det i det avseendet inte skett några nämnvärda förändringar de senaste 20

åren, annat än att skillnaden ökat något bland kvinnor de senaste åren. Dålig hälsa är 80 procent vanligare bland manliga arbetare jämfört med manliga högre tjänstemän. Motsvarande siffra bland kvinnor är 60 procent. Det finns även vissa sociala skillnader i dödlighet. Exempelvis är dödligheten i tumörsjukdomar högre bland arbetare än bland tjänstemän på mellannivå och högre.

När det gäller atopiska sjukdomar, så som astma och hösnuva, gäller dock det omvända: sjukligheten är högre bland tjänstemän än bland arbetare, liksom högre bland högutbildade än bland lågutbildade. Generellt sett ökar allergiförekomsten i samhället, och ökningen är mest uttalad bland yngre individer.

Fortsatt minskad dödlighet

I Folkhälsorapporten 2001 försöker man även uppskatta hälsoutvecklingen under de närmaste åren. Helt klart är att andelen äldre fortsätter att öka. Vid omkring år 2020 uppskattar Statistiska centralbyrån att andelen individer som är 75 år eller äldre kommer att vara omkring 1 miljon, dvs mer än en tiondel av hela befolkningen.

Med tanke på en förväntad minskad andel unga som dör i kranskärlsjukdomar, liksom i tumörsjukdomar, olycksfall etc, kommer framtidens sjukdomspanorama att kraftigt domineras av sjukdomar förknippade med åldrandet.

Men det finns även andra faktorer som kan ha avgörande betydelse för sjukdomsutvecklingen. Övertikt är ett ökande problem framför allt i åldrarna 18–25 år, trots förbättrade kost- och motionsvanor. 60 procent av befolkningen motionerar regelbundet, men endast 20 procent motionerar tillräckligt för att det ska ge positiva effekter på hälsan.

Dödligheten i alkoholrelaterade sjukdomar har förvisso minskat, mest på grund av ett ändrat konsumtionsmönster. Vinkonsumtionen har ökat på bekostnad av spritkonsumtionen. Men sannolikt kommer alkoholpriserna att sjunka, vilket kan förväntas leda till ökad konsumtion och fler alkoholskador.

Peter Örn